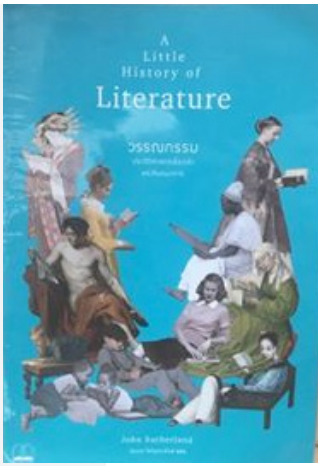
บทวิจารณ์หนังสือ (Book Review)

ชื่อหนังสือ	**วรรณกรรม : ประวัติศาสตร์เรื่องเล่าแห่งจินตนาการ**
ผู้แปล	**สุรเดช โชติอุดมพันธ์**
แปลจาก	**A Little History of Literature (2013) ของ John Sutherland**
ปีที่พิมพ์	**2561**
จัดพิมพ์โดย	**กรุงเทพฯ: บริษัท บุ๊คสเคป จำกัด**
จำนวนหน้า	**424 หน้า**

ปรากฏการณ์แห่งเรื่องเล่าสู่วรรณกรรมในหนังสือ “วรรณกรรม : ประวัติศาสตร์เรื่องเล่าแห่งจินตนาการ”

The Phenomenon of Narratives to Literature in the Book "Literature: Historical Stories of Imagination"

ณภัทร เชาว์นวม / Napat Chawnuam

[1]*Thai Language Program, Faculty of Humanities and Social Sciences*
Buriram Rajabhat University
Buri Ram 31000, Thailand
Email: junenapat1985@gmail.com

Received: July 11, 2019
Revised: August 2, 2019
Accepted: August 6, 2019

Abstract

This article aims to study critical literature, literature: historical stories of imagination composed by Assoc. Prof. Dr. Suradech Chotidompant who translated from the work ‘Little History of Literature’ of Prof. John Sutherland’s. It is a book that tells the history of a storytelling that is

transmitted through time. Some of the stories are regarded as some epic that have been evaluated as literature; some of them have been appreciated as a literature; some of the aforementioned numbers were adapted and presented in the form of plays or movies. At the same time, the reading channel, receiving and storing a literature also evolved according to technological advances. As the book is developed as an e-book, it is the choice of readers and writers to receive and send information. The collected articles of Sutherland by its content not only provides literary history, the background of the literary creator of the modern era in the Western world and imposition of preliminary literary theory, but also inspires readers to keep an eye on human literary behavior and reflects their reading habits as well.

Keywords: narratives, literature, phenomenon

บทคัดย่อ

บทความนี้ศึกษาเชิงวิพากษ์หนังสือวรรณกรรมแปล : ประวัติศาสตร์เรื่องเล่าแห่งจินตนาการ ผู้แปลคือรองศาสตราจารย์ ดร. สุรเดช โชติอุดมพันธ์ แปลจากหนังสือ Little History of Literature ของศาสตราจารย์จอนห์น ซัตเทอร์แลนด์ (Sutherland John) เป็นหนังสือที่ประมวลเรื่องราวของเรื่องเล่าซึ่งถ่ายทอดผ่านกาลเวลามาหลายยุคสมัย บางเรื่องได้รับการยกย่องเป็นมหากาพย์ บางเรื่องได้รับการประเมินค่าเป็นวรรณกรรม และบางเรื่องในจำนวนดังกล่าวถูกนำมาดัดแปลงและนำเสนอในรูปแบบละครเวทีหรือภาพยนตร์ ในขณะเดียวกันช่องทางการอ่าน เสพรับและบรรจุวรรณกรรมก็วิวัฒน์ไปตามความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี ดังที่มีการพัฒนารูปเล่มหนังสือเป็น e-book จึงเป็นทางเลือกของนักอ่านและนักเขียนทั้งหลายในการรับสารและส่งสาร บทความรวมเล่มของซัตเทอร์แลนด์นอกจากให้ความรู้ด้านประวัติวรรณกรรม ภูมิหลังของนักสร้างสรรค์วรรณกรรมแห่งยุคสมัยในโลกตะวันตก และแทรกทฤษฎีวรรณกรรมศึกษาเบื้องต้นแล้ว เนื้อหายังมีนัยยะเชิญชวนให้ผู้อ่านจับตามองพฤติกรรมการอ่านวรรณกรรมของมนุษยชาติและย้อนกลับไปสำรวจพฤติกรรมการอ่านของตนเองด้วยเช่นกัน

คำสำคัญ: เรื่องเล่า, วรรณกรรม, ปรากฏการณ์

บทนำ

วรรณกรรม : ประวัติศาสตร์เรื่องเล่าแห่งจินตนาการ ผลงานแปลของรองศาสตราจารย์ ดร.สุรเดช โชติอุดมพันธ์ คือผลงานอันเป็นที่กล่าวถึงอย่างกว้างขวางในแวดวงวรรณกรรมศึกษานับตั้งแต่มีการพิมพ์เผยแพร่ใน พ.ศ. 2561 จนถึงปัจจุบัน ผู้อ่านที่ได้สัมผัสรูปเล่มและพลิกไปที่ปกหลังของหนังสือนี้ ย่อมสนใจเปิดอ่านและท่องโลกประวัติศาสตร์วรรณกรรมที่ผู้แปลตั้งใจถ่ายทอด ใจความบางส่วนของปกหลังกล่าวว่า *"จากตำนานที่บอกเล่าปากต่อปาก สู่ตัวอักษรที่จดจารลงบนหน้ากระดาษ พัฒนามาถึงนวนิยายจากไอแพดทั้งหมดนี้ คือผลงานสร้างสรรค์อันเป็นอมตะเหนือการเวลาที่มีชื่อว่า วรรณกรรม"* (Chotiudompant, 2018) ข้อความดังกล่าวชวนให้ผู้อ่านจินตนาการตามผู้แปลได้ว่าหนังสือต้นฉบับ Little History of Literature โดยศาสตราจารย์จอนห์น ซัตเทอร์แลนด์ เป็นหนังสือที่ประมวลเรื่องราวของเรื่องเล่าที่เกิดการวิวัฒน์สู่การกำเนิดเป็นรูปแบบของงานวรรณกรรมไปจนถึงการดัดแปลงเป็นละครเวทีหรือภาพยนตร์ โดยผู้แปลได้ให้ข้อมูลความเป็นมาของการแปลผลงานเรื่องนี้ของศาสตราจารย์ซัตเทอร์แลนด์ไว้ในส่วนคำนำว่าผู้แปลได้รับการทาบทามให้แปลหนังสือเล่มล่าสุดของซัตเทอร์แลนด์ ซึ่งถือเป็นโอกาสอันดีที่ผู้แปลจะได้มีส่วนร่วมนำเสนอปฏิภาณและอารมณ์ขันของศาสตราจารย์ท่านนี้ในด้านการวิเคราะห์วรรณกรรมอังกฤษและอเมริกันให้ผู้อ่านชาวไทยในวงกว้างได้ศึกษา สิ่งสำคัญคือผู้แปลเห็นว่าวงการหนังสือไทยยังขาดตำราประวัติวรรณกรรมที่เล่าเรื่องราวตั้งแต่อดีตมาจนถึงปัจจุบันที่มีความทันสมัย อนุมานได้ว่าหนังสือเล่มนี้เป็นหนังสือในข่ายนั้น

ผลงานของซัตเทอร์แลนด์ไม่เพียงแสดงให้เห็นความเชี่ยวชาญในการนำเสนอองค์ความรู้เกี่ยวกับวรรณกรรมคลาสสิก อาทิ โศกนาฏกรรมกรีก วรรณกรรมการละครของเชกสเปียร์ แต่ยังแสดงให้เห็นถึงความสนใจที่มีต่อประเด็นโลกวรรณกรรมร่วมสมัยในประเด็นเรื่องลิขสิทธิ์ รางวัลโนเบล รวมไปถึงรูปแบบการจัดเก็บและเผยแพร่วรรณกรรมอย่าง e-book (Chotiudompant, 2018: 8-9) ทั้งนี้ ผู้แปลได้กล่าวไว้ว่าความโดดเด่นของผลงานนี้ของซัตเทอร์แลนด์ไม่ได้จำกัดอยู่เพียงขอบเขตการนำเสนอที่กว้างไกลอย่างน่าอัศจรรย์ หากแต่ยังรวมถึงการจัดแบ่งเนื้อหาให้เป็นบทที่ไม่ยาวจนเกินไปและจัดเรียงบทต่าง ๆ ตามลำดับของเวลา จึงทำให้เนื้อหาที่ซับซ้อนอ่านเข้าใจได้ง่าย นอกจากนี้การนำเสนอของซัตเทอร์แลนด์นั้นไม่ได้เป็นทางการจนน่าอึดอัดโดยเล่าด้วยน้ำเสียงที่เป็นมิตรและได้แทรกเกร็ดต่าง ๆ ซึ่งหาอ่านจากที่อื่นได้ยาก ทั้งหมดนี้แสดงให้เห็นถึงความตั้งใจและความรอบรู้ของผู้เขียนที่ทำให้หนังสือเล่มนี้เป็นตำราประวัติวรรณกรรมที่อ่านเข้าใจง่าย (Chotiudom-

pant, 2018, 8-9) เนื้อหาบทความสี่สิบบทจำนวนสี่ร้อยหน้าเศษได้ร้อยเรียงตามยุคสมัยแห่งวรรณกรรม แสดงปรากฏการณ์แห่งเรื่องเล่าสู่การเป็นมหากาพย์ เป็นวรรณกรรม นับเป็นสิ่งแสดงอัจฉริยภาพของนักเขียนหรือกวีได้อย่างน่าอัศจรรย์

ในบทแรกซึ่งเสมือนเป็นบทนำสำหรับผู้อ่าน “วรรณกรรมคืออะไร” ซัตเทอร์แลนด์เริ่มต้นด้วยคำถาม *ลองจินตนาการดูว่าหากคุณติดเกาะร้างจวบจนสิ้นชีวิตเหมือนกับรอบินสัน ครูโซ คุณอยากได้หนังสือเล่มไหนติดตัวไว้มากที่สุด* ซึ่งเป็นคำถามจากประสบการณ์ตรงของตนเองจากการฟังรายการวิทยุคลื่นบีบีซี เพลงบนเกาะร้าง (Desert Island Discs) เป็นวิธีการเล่าเรื่องถึงเรื่องเล่าที่นำพาให้ผู้อ่านขบคิดตามว่าจะตอบคำถามนี้อย่างไร ซัตเทอร์แลนด์ได้เกริ่นถึงนักเขียนนักประพันธ์หลายคนที่ผลิตผลงานอันนับได้ว่าเป็น เรื่องเล่าแห่งยุคสมัย เช่น เจน ออสเตน (Jane Austen) แทกเคอเรย์ (William Makepeace Thackeray) ประกอบกับการกล่าวถึงบทบาทและมิติของเรื่องเล่าเพื่อเชื่อมโยงสู่การให้คำนิยามสิ่งนี้ในเวลาต่อมาว่า วรรณกรรม ซึ่งต่อมาวรรณกรรมก็มีหน้าที่ หรือที่นิยมใช้คำว่าภารกิจของวรรณกรรม ในรูปแบบต่าง ๆ

ผู้เขียนได้ยกตัวอย่างเชิงอุปมาเพื่อสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับวรรณกรรมว่า *“วรรณกรรมคือการผสมผสานที่เป็นเอกลักษณ์ระหว่างสัญลักษณ์สีดำตัวเล็กจ้อยยี่สิบหกแบบบนกระดาษสีขาว หรือก็คือ ตัวอักษร .... วรรณกรรมเป็นจิตวิญญาณของมนุษย์ซึ่งสำแดงศักยภาพสูงสุดในการถ่ายทอดและตีความโลกรอบตัวเรา วรรณกรรมที่ดีเลิศไม่ได้ทำให้สิ่งต่าง ๆ ง่ายขึ้น แต่ช่วยขยายขอบเขตของจิตใจและความรู้สึกอันละเอียดอ่อน จนมาถึงจุดที่เราสามารถจัดการกับความซับซ้อนต่าง ๆ ได้ดีขึ้น แม้ว่าบ่อยครั้งเราอาจไม่เห็นด้วยกับสิ่งที่เราอ่านเสียทีเดียว แล้วเราอ่านวรรณกรรมกันทำไมเล่า ก็เพราะว่าวรรณกรรมทำให้ชีวิตรุ่มรวยขึ้นในแบบที่ยากจะหาสิ่งใดเทียบเทียม วรรณกรรมทำให้เราเป็นมนุษย์ยิ่งขึ้นและยิ่งเราเรียนรู้ที่จะอ่านวรรณกรรมให้ดีมากขึ้นเท่าไหร่ วรรณกรรมก็ยิ่งทำหน้าที่ได้ดีขึ้นเท่านั้น”* (Chotiudompant, 2018, 19) ข้อเปรียบเทียบและอภิปรายนี้ได้นำเสนออย่างชัดเจนว่าวรรณกรรมแต่ละเรื่องจะทำหน้าที่ของตนเองได้อย่างสมบูรณ์เมื่อมีผู้อ่านและเข้าถึงวรรณกรรมเรื่องนั้น

ในบทต่อ ๆ มาซัตเทอร์แลนด์ได้นำเสนอการพัฒนาการของแวดวงวรรณกรรม ซึ่งไม่ได้หมายถึงตัวบทวรรณกรรมเพียงเท่านั้น หากแต่หมายรวมถึงบริบทแวดล้อมที่เกี่ยวข้องทั้งโดยตรงและโดยนัย เช่น นักเขียน นักประพันธ์ กวี การเมือง สังคม ตลอดจนรสนิยม

ของผู้อ่าน ประเด็นหลักที่เปิดมุมมองและเชิญชวนให้นักอ่านหรือผู้เสพเรื่องเล่าได้ขบคิดมีดังนี้

จากเรื่องเล่า ตำนาน สู่มหากาพย์แห่งยุคสมัย

สิ่งที่เกิดมีและงอกงามพร้อมกับวิถีของมนุษยชาติคือการเล่าเรื่องและการสร้างสรรค์เรื่องเล่า ผู้เขียนได้ทำความเข้าใจกับผู้อ่านว่าเรื่องที่เรียกขานกันว่าตำนานนั้นไม่ใช่เรื่องประเภท “หยาบ ๆ และป่าเถื่อน” ซึ่งแม้จะเป็นเรื่องที่ผู้เขียนมองว่าเป็นเรื่องค่อนข้างซับซ้อนที่จะอภิปรายบริบทของตำนานได้อย่างกว้างขวางลึกซึ้ง ทว่าเขาได้หยิบยกกลวิธีอันเป็นเกมทางจิตวิทยาของ นักวิจารณ์นาม แฟรงค์ เคอร์โม (Frank Kermode) ผู้ซึ่งนำประเด็น “การเชื่อมต่อ” จากตัวอย่างของการทำงานของนาฬิกาข้อมือมาเป็นกรณีศึกษาที่แสดงถึงการทำงานของส่วนที่เล็ก ๆ อันเชื่อมโยงกันนำไปสู่การขับเคลื่อนที่เป็นกระบวนการและส่งผลถึงกันเป็นพลวัต เสมือนการเชื่อมต่อของเรื่องเล่า ตำนาน วรรณกรรม กระทั่งดำรงอยู่ตราบล่วงยุคสมัย บางเรื่องได้รับการขนานนามเป็น มหากาพย์ เช่น เรื่องเล่าผ่านลำนำและตัวอักษรของของโฮเมอร์ (Homer) เรื่อง Iliad และ Odyssey

ในประเด็นดังกล่าวซัตเทอร์แลนด์กล่าวถึงภาพยนตร์รางวัลออสการ์อันเป็นตำนานแห่งยุคสมัย เรื่อง ไททานิก ของเจมส์ คาเมรอน ว่าแม้ภาพยนตร์เรื่องนี้ไม่ได้จัดเป็นมหากาพย์ตามขนบของวรรณกรรมมหากาพย์ที่ต้องมีวีรบุรุษผู้กอบกู้มนุษยชาติหรือต่อสู้เพื่อมวลชนอย่างภาพยนตร์ Iron man ซึ่งเมื่อเทียบกันแล้ว ไททานิก ดูจะห่างจากความเป็นมหากาพย์มากกว่า ทว่าซัตเทอร์แลนด์ได้กล่าวว่าอุบัติเหตุกลางมหาสมุทรแอตแลนติกของเรือเดินสมุทรขนาดใหญ่ลำนี้มีนัยเรื่องตำนานแห่งเทพเจ้ายักษ์อย่าง ไททัน เหตุการณ์โศกสลดที่เกิดขึ้นถูกนำมาเชื่อมกับการตั้งชื่อเรือเพื่อสื่อถึงความยิ่งใหญ่และกำลังมหาศาลดุจเทพเจ้าไททัน ทว่าเทพเจ้ายักษ์กลุ่มนี้ก็มีจุดอ่อนและพ่ายแพ้แก่เทพที่มีกำลังมากกว่า เสมือนเป็นเครื่องเตือนใจแก่คนรุ่นหลังไม่ให้ประมาทกำลังของสรรพสิ่ง จึงเกิดกวีนิพนธ์ “The Convergence of the Twian” ที่ผู้แปลให้ชื่ออย่างสละสลวยว่าการบรรจบกันของสองสิ่ง ของ ทอมัส ฮาร์ดี (Thomas Hardy) นักประพันธ์ผู้ยิ่งใหญ่ กวีนิพนธ์นี้แสดงให้เห็นว่ากวีจัดเป็นผู้มองโลกในแง่ร้าย แต่ต้องยอมรับว่าฮาร์ดีเป็นผู้มองโลกแง่ร้ายตามความจริงอย่างที่เป็น เขามองเห็นพลังแห่งจักรวาลอันล้ำลึกและสอดคล้องกับตำนานเทพเจ้าไททันดังนี้ (Chotiudompant, 2018, 28)

ในขณะที่กำลังสรรค์สร้าง
สิ่งมีชีวิตที่กางปีกแยกออก
พลังอันซุกซ่อนที่กระตุ้นและผลักดันทุกสิ่ง
ได้เตรียมของขวัญอันเลวร้าย
สำหรับเธอ ผู้ยิ่งใหญ่และสดใส
ในรูปของน้ำแข็ง ซึ่ง ณ ขณะนั้นอยู่แสนไกลและไร้สัมพันธ์ข้องเกี่ยว

อย่างไรก็ตาม การประเมินค่างานเขียนให้ได้ชื่อว่าเป็นมหากาพย์ นั้น ย่อมต้องมีขนบเรื่องเล่าเกี่ยวข้องกับวีรบุรุษ หรือการกำเนิดชาติ ซัตเทอร์แลนด์จึงได้กล่าวถึงงานวรรณกรรมที่อยู่ในขนบตามนิยาม มหากาพย์ อย่างกวีนิพนธ์ Beowulf ซึ่งใช้ภาษาอังกฤษโบราณ เป็นเครื่องมือถ่ายทอดเรื่องราว อันเป็นเรื่องราวของเจ้าชายแห่งสวีเดนผู้ปกป้องและสานต่ออารยธรรมที่เพิ่งก่อร่างให้รอดพ้นการคุกคามของฝ่ายเกรนเดล ซัตเทอร์แลนด์วิเคราะห์ว่ามหากาพย์ทำหน้าที่บอกให้รู้ว่ามวลมนุษย์จำเป็นต้องต่อสู้ถวายชีวิตเพื่อรักษาอารยธรรมให้เติบโตงอกงามต่อไป นอกจากนี้ได้นำเสนอรายนามงานวรรณกรรมบางส่วนที่ได้รับการประเมินค่าเป็นมหากาพย์ อาทิ The Epic of Gilgamesh (เมโสโปเตเมีย) Odyssey (กรีซโบราณ) มหาภารตะ (อินเดีย) Aeneid (โรมโบราณ) Beowulf (อังกฤษ) La Chanson de Roland (ฝรั่งเศส) El Cantar de Mio Cid (สเปน) Nibelugenlied (เยอรมนี) La Divina Commedia (อิตาลี) Os Lusiadas (โปรตุเกส)

ข้อสังเกตสำคัญที่ซัตเลอร์แลนด์ตั้งคำถามว่าควรพิจารณาวรรณกรรมของประเทศสหรัฐอเมริกาด้วยหรือไม่ ในเมื่อ ณ ขณะนี้สหรัฐอเมริกานับเป็นชาติมหาอำนาจของโลก แต่เมื่อนำหลักการทางประวัติศาสตร์มาเป็นบรรทัดฐาน สหรัฐอเมริกาก็เปรียบเหมือนเป็นผู้เยาว์เมื่อเทียบกับประเทศกรีซหรือประเทศอังกฤษ (Chotiudompant, 2018, 38) ทั้งที่งานวรรณกรรมของอเมริกาหลายเรื่องมีเนื้อหาและรูปแบบความเป็นมหากาพย์ อาทิ เรื่อง คาวบอย เรื่อง Moby Dick มหากาพย์สมัยใหม่ในรูปแบบภาพยนตร์ อย่าง Star Wars ของ จอร์ ลูคัส อันเป็นที่กล่าวถึงของวงการภาพยนตร์ในยุคสมัยนั้น ทั้งนี้วรรณกรรมเรื่องหนึ่ง ๆ ควรค่าจะเป็นมหากาพย์หรือ (ยัง) ไม่ควร นั้น ซัตเทอร์แลนด์ได้ให้แนวทางการพิจารณาไว้ว่า ตามขนบแล้ว วรรณกรรมมหากาพย์มีองค์ประกอบสี่อย่างด้วยกัน ได้แก่ มีขนาดยาว แสดงลักษณะแบบวีรบุรุษ ปลุกใจให้รักชาติ และหากอยู่ในรูปแบบวรรณศิลป์ที่บริสุทธิ์ที่สุด ต้องประพันธ์เป็นบทกวี โดยมีบทสรรเสริญและบทโศกเป็นส่วนประกอบสำคัญของเนื้อหา (Chotiudompant, 2018, 39) เหมือนเป็นการให้คำตอบอยู่

ในทีว่าวรรณกรรมของอเมริกาควรจัดเป็นมหากาพย์หรือไม่

อุบัติการณ์แห่งเรื่องเล่าของ (ชีวิต) นักเขียนและกวีแห่งยุคสมัย

ซัตเทอร์แลนด์กล่าวถึงนักเขียน นักประพันธ์และกวีแห่งยุคสมัย ผู้มีชื่อเสียงนับตั้งแต่สร้างสรรค์ผลงานตราบจนปัจจุบัน เจน ออสเตน นักเขียนสุภาพสตรีคือบุคคลที่ซัตเทอร์แลนด์เอ่ยถึงทั้งในแง่ของชีวประวัติและผลงานมากที่สุดในหนังสือนี้ นอกเหนือจากบทความที่เขียนถึงออสเตนโดยเฉพาะ เช่นบทความเรื่อง ที่สุดของความหลักแหลม : *เจน ออสเตน* เนื้อหาในบทความบทอื่น ๆ ก็ได้กล่าวอ้างผลงานของเธอเป็นกรณีศึกษาในแง่มุมต่าง ๆ

นอกจากนักเขียนสุภาพสตรีท่านนี้ ซัตเทอร์แลนด์ได้กล่าวถึงนักเขียน นักประพันธ์กวีท่านอื่นเช่นกัน เช่น เรื่องราวของ มิลตันและสเปนเซอร์ จากบทความเรื่อง ชาติบังเกิด บทความชีวิตในวรรณกรรมว่าด้วยเรื่องของครอบครัวบรอนเต บทความดอกไม้แห่งความเสื่อมทราม ที่กล่าวถึง ไวลด์ พรูสต์ และวิตแมน บทความเกี่ยวกับผลงานของเทนนีวัน เรื่อง กวีราชสำนัก บทความเรื่องผู้มองโลกในแง่ร้ายที่ยิ่งใหญ่ ที่นำเสนอตัวตนและผลงานของฮาร์ดี เรื่องราวของคิปลิง คอนราด และฟอร์สเตอร์ในบทความจักรวรรดิ บทความกวีนิพนธ์แห่งการล่มสลาย ในช่วงชีวิตและหลังช่วงชีวิตของกวีนาม โลเวลล์ แพลธ ลาร์คิน และฮิวส์ซึ่งซัตเทอร์แลนด์ได้อภิปรายว่าพวกเขาและเธอเหล่านี้ล้วนแล้วแต่มีชีวประวัติและผลงานวรรณกรรมอันมีมิติทางสังคม การเมืองเป็นปัจจัยหล่อหลอมชุดความคิดในการสร้างสรรค์ผลงานอย่างน่าพิจารณา

มหากวีแห่งยุคสมัยผู้มีช่วงชีวิตอันน่าอาดูรอย่าง เชกสเปียร์ ก็ถูกกล่าวถึงเช่นกัน ปมปัญหาในวรรณกรรมของเขาคือปมชีวิตบางส่วนที่เขาแทรกไว้ในบทประพันธ์ เรื่องราวและผลงานของนักเขียน นักประพันธ์ กวีแต่ละท่านที่ซัตเทอร์แลนด์อภิปรายไว้ มีประเด็นที่น่าขบคิดเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างตัวตนของนักเขียนกับผลงานแต่ละชิ้น ทว่าในบางยุคสมัย นักเขียนบางคนเลือกสร้างผลงานเพื่อรับใช้อำนาจเบื้องบนมากกว่าแสดงตัวตนออกมาผ่านผลงานของตนเอง หรือในทางกลับกัน นั่นอาจเป็นตัวตนหรือหนทางของนักเขียนเป็นประเด็นที่ผู้สนใจใคร่รู้สามารถค้นหาคำตอบมาอภิปรายเพิ่มเติมจากข้อสังเกตของซัตเทอร์แลนด์ต่อไปได้

รูปแบบการเล่าเรื่องในแต่ละช่วงเวลา

ตามที่ผู้แปลกล่าวถึงบทความแต่ละบทของซัตเทอร์แลนด์ไว้ในเบื้องต้นว่าเขาได้เรียบเรียงเนื้อหาแต่ละบทได้อย่างเหมาะสม คือไม่ยาวจนเกินไปและแต่ละบทมีเนื้อหาที่ส่งต่อเชื่อมโยงกัน หากผู้อ่านพิจารณาเนื้อหาทั้งหมดของหนังสือนี้จะพบประเด็นที่น่าพิจารณาซึ่งซัตเทอร์แลนด์ตั้งใจนำเสนอโดยตรงหรือตั้งใจสอดแทรกไว้ในบางเสี้ยวของเนื้อหาก็ตาม นั่นคือประเด็นรูปแบบการเล่าเรื่องในแต่ละช่วงเวลา

หากเทียบเคียง *รูปแบบการเล่าเรื่อง* กับภาษาด้านวรรณกรรมศึกษา สามารถเทียบเคียงได้กับกลวิธีการเล่าเรื่อง ในบทความหลายบทของซัตเทอร์แลนด์ได้นำเสนอเชิงอภิปรายถึงรูปแบบ หรือ กลวิธี ของนักเล่าเรื่อง ในแต่ละห้วงเวลา ที่ขึ้นอยู่กับหลายปัจจัย ไม่ว่าจะเป็นพื้นฐานทัศนคติของนักเล่าเรื่อง ซึ่งต่อมาหมายรวมถึงนักเขียน นักประพันธ์และกวีนั่นเอง ไม่ว่าจะเป็นบทความในช่วงต้น เช่น ความเป็นปุถุชน นิทานอังกฤษ ละครข้างถนน หนังสือแห่งหนังสือ บ้านแห่งเรื่องแต่ง และโกหกสมจริง โดยในช่วงกลางถึงช่วงท้ายของหนังสือ หรือบทความที่ซัตเทอร์แลนด์อภิปรายก็ยังปรากฏประเด็นชวนพินิจเกี่ยวกับรูปแบบการเล่าเรื่องที่มีพลวัต เช่น *ภายใต้ผ้าห่ม : วรรณกรรมกับเด็ก* กล่องมายากล *: เรื่องเล่าที่ซับซ้อน* สีสันวรรณกรรม : *วรรณกรรมกับเชื้อชาติ*

บทความที่ซัตเทอร์แลนด์นำเสนออันเชื่อมโยงกับทฤษฎีวรรณกรรมวิจารณ์และวรรณกรรมศึกษาในโลกปัจจุบันที่ปรากฏในช่วงท้ายของหนังสือ ตัวอย่างเช่น บทความปีที่เปลี่ยนแปลงทุกสิ่ง 1922 กับนักเขียนโมเดิร์นนิสม์ ซัตเทอร์แลนด์ตามรอยจุดกำเนิดของโมเดิร์นนิสม์โดยกล่าวถึงศตวรรษ 1890 และทศวรรษที่เป็น “จุดจบของศตวรรษ” อันมีผลงานที่อาจเรียกได้ว่าเป็นวรรณกรรมนำร่องนวัตกรรมในปี 1922 คือเรื่อง Ulysses ของเจมส์ จอยซ์ และกวีนิพนธ์ The Waste Land ของ ที. เอส. เอเลียต ซึ่งผลงานเรื่องอื่น ๆ ของกวีคนอื่น ๆ ที่ออกมาก็ปรากฏในรูปแบบโมเดิร์นนิสม์ รูปแบบดังกล่าวเสมือนการตกผลึกทางมุมมองอีกขั้นหนึ่งของกวี ช่วงท้ายของบทความซัตเทอร์แลนด์ทิ้งประเด็นชวนพิจารณาเกี่ยวกับความนิยมผลงานของกวีที่เคยรุ่งโรจน์แต่ผลงานของเขาอาจเป็นที่กล่าวถึงเพียงในช่วงเวลาหนึ่งเท่านั้น ตัวอย่างเช่น โรเบิร์ต บริดเจส ผู้เป็นกวีราชสำนักในปี 1922 มีคนร่วมหนึ่งพันคนซื้อกวีนิพนธ์ขนาดยาวเรื่อง The Testament of Beauty ของกวีผู้นี้ที่ตีพิมพ์ใน 1929 ต่อผู้อ่านกวีนิพนธ์ The Waste Land จำนวนหนึ่งคน ซึ่งชวนตระหนักว่า ณ ขณะนี้บทกวีของโรเบิร์ต บริดเจสกลับไปกองอยู่ในถังขยะแห่งโลกวรรณกรรม

ส่วน The Waste Land ยังคงเป็นที่กล่าวถึงกระทั่งปัจจุบันนี้ (Chotiudompant, 2018, 301) และเป็นไปได้อย่างยิ่งว่ากวีนิพนธ์เรื่องนี้จะยังคงอยู่บนชั้นหนังสือของคนรุ่นหลังตราบเท่าที่ทุกคนยังอ่านบทกวี

นอกจากนี้ บทความเรื่อง สัจนิยมมหัศจรรย์ : *ไคลสต์ กราสส์ รัชดี และมาร์เกซ* และบทความเรื่อง สาธารณรัฐแห่งอักษรศาสตร์ : *วรรณกรรมข้ามพรมแดน* ได้แสดงให้เห็นการขับเคลื่อนของเรื่องเล่า อันหมายรวมถึงวรรณกรรม และงานที่สร้างสรรค์ที่เกี่ยวข้องเช่น ภาพยนตร์สู่รูปแบบอันไม่จำเป็นต้องอยู่ในขนบของรูปแบบ นับเป็นปรากฏการณ์ของวิถีแห่งเรื่องเล่าที่เกิดขึ้นแล้ว ซึ่งจะดำเนินต่อไปอย่างค่อย ๆ ปรับปรนและเปลี่ยนแปลงไปทุกขณะพร้อมกับยุคสมัยที่ขับเคลื่อนไปตามกาลเวลา

กรรมสิทธิ์แห่งเรื่องเล่าและขอบเขตการเผยแพร่เรื่องเล่า

ในยุคสมัยที่ยังไม่มีระเบียบหรือกฎหมายลิขสิทธิ์มารองรับ ซึ่งเป็นเรื่องชวนหม่นหมองของผู้สร้างสรรค์เรื่องเล่าที่กลั่นกรองแล้วถ่ายทอดออกมาเป็นงานวรรณกรรม ทว่าก่อนที่จะได้นำเสนอด้านมืดดังกล่าว ซัตเทอร์แลนด์ได้อธิบาย ขยายความและยกตัวอย่างเพื่อให้เข้าใจบริบทของการถือครองหรือเป็นเจ้าของผลงานวรรณกรรมไว้ในช่วงต้นของหนังสือ ในบทความเรื่อง ใครเป็น “เจ้าของ” วรรณกรรม : *การพิมพ์ การเผยแพร่ และลิขสิทธิ์* ซึ่งเขาได้จำลองสถานการณ์เพื่อให้ผู้อ่านได้เกิดจินตภาพและทำความเข้าใจบริบทของประเด็นดังกล่าว ไว้ในส่วนต้นของบทความ ดังนี้

> **หนังสือที่คุณกำลังถืออยู่ในมือตอนนี้ไม่ใช่งานวรรณกรรม** แต่เราจะลองใช้เล่มนี้เป็นตัวอย่างง่ายๆ ผมเขียนหนังสือเล่มนี้ ชื่อผมปรากฏอยู่ในหน้าชื่อเรื่องและในข้อมูลลิขสิทธิ์ ดังนั้นหนังสือเล่มนี้จึงเป็นหนังสือ “ของผม” (ของจอหน์ ซัตเทอร์แลนด์) แต่นี่ไม่ได้หมายความว่าผมเป็น “เจ้าของ” หนังสือที่คุณถืออยู่ในมือ ตัวเล่มหนังสือนั้นไม่ได้เป็นของผม ถ้าคุณซื้อ หนังสือก็เป็นของคุณ แต่ลองจินตนาการว่าใครบางคนลักลอบเข้าไปในบ้านและขโมยคอมพิวเตอร์ของผมขณะที่ผมกำลังเขียนงานชิ้นนี้อยู่ เขาเปิดเจอตัวบทที่ผมเขียน และนำไปตีพิมพ์โดยใช้ชื่อเขา อะไรจะเกิดขึ้น ถ้าผมพิสูจน์ได้ว่าตัวบทต้นฉบับเป็นของผม ผมสามารถฟ้องโจรฐานละเมิดลิขสิทธิ์ เนื่องจากคัดลอกงานต้นฉบับของผมโดยไม่ได้รับอนุญาตและทำให้คนอื่น ๆ คิดว่าเป็นงานของเขา [เราเรียกพฤติกรรมนี้ว่า “ลักลอก” (plagiarism)] (Chotiudompant, 2018, 119)

ต่อจากนั้นซัตเทอร์แลนด์ได้เล่าย้อนถึงพัฒนาการการเผยแพร่เรื่องเล่าสู่แบบงานวรรณกรรม ทั้งนี้ได้นำเสนอข้อเท็จจริงที่ว่าในหน้าประวัติศาสตร์ยุโรปมักเข้าใจว่า โยฮันเนส กูเทนแบร์ก (Johannes Gutenberg) วิลเลียม แคกซ์ตัน (William Caxton) และอัลดุส มานูตีอุส (Aldus Manutius) คือผู้บุกเบิกคนสำคัญในหน้าประวัติศาสตร์เยอรมัน อังกฤษ และอิตาลี ตามลำดับ ทว่าในอีกซีกโลกหนึ่งนั้น การพิมพ์เกิดในประเทศจีนมายาวนานแล้วแต่ชาวจีนต้องเผชิญปัญหาสำคัญเนื่องจากภาษาเขียนของจีนเป็นภาษาที่ใช้อักษรภาพจำนวนร่วมสองพันตัว จึงจำเป็นต้องใช้แท่นพิมพ์ประมาณ 60 แท่น เทียบได้กับขนาดผนังเล็ก ๆ เพื่อให้รองรับตัวอักษรทั้งหมดได้ ถือเป็นโจทย์ยากในการพัฒนาให้แท่นพิมพ์มีขนาดที่เหมาะสมเพื่อต่อยอดเป็นอุตสาหกรรมการพิมพ์ได้อย่างซีกโลกยุโรป

เมื่ออุตสาหกรรมการพิมพ์ในยุโรปเติบโตและขยายตัว นำไปสู่การจัดจำหน่ายที่ต้องมีข้อตกลงหรือการทำสัญญาด้านสิทธิประโยชน์ระหว่างผู้สร้างผลงานกับสำนักพิมพ์ตลอดจนร้านค้าผู้จัดจำหน่าย พัฒนาลิขสิทธิ์สมัยใหม่อันคู่ขนานไปกับวรรณกรรมรูปแบบใหม่ ในช่วงศตวรรษที่ 18 ซึ่งเกิดขึ้นเพื่อรองรับเทคโนโลยีใหม่ เนื้อหาที่ซัตเทอร์แลนด์ได้เปิดประเด็นไว้ในบทต้น ๆ ของหนังสือ เชื่อมโยงกับเนื้อหาในบทท้าย ๆ ของหนังสือที่กล่าวถึงบริบทของการเติบโตในวงการภาพยนตร์และรูปแบบการอ่านวรรณกรรมผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์อย่าง e-book กระนั้น ในช่วงเวลาหนึ่ง ซัตเทอร์แลนด์ได้บอกความอัปลักษณ์ของวงการละครเวทีที่นำผลงานวรรณกรรมไปดัดแปลงเพื่อจัดแสดงและกอบโกยผลประโยชน์ไว้อย่างมีนัยสำคัญให้น่าจะตีความคำว่า “ดัดแปลง” กับ “ลักลอก” ที่สื่อนัยถึงจรรยาบรรณของการประกอบธุรกิจการละครเวที

การเติบโตและขยายตัวของเรื่องเล่า ในยุคการพัฒนาอุตสาหกรรมการตีพิมพ์ไปจนถึงการพัฒนาเป็นสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ซัตเทอร์แลนด์ได้นำเสนอประเด็นอันน่าสนใจเกี่ยวกับการถูกจำกัดการเล่าเรื่องไว้ประปราย อันนับเนื่องจากบริบทของสังคม การเมืองในยุคนั้น ในบทความบทที่ 25 ของซัตเทอร์แลนด์จึงนำเสนอประเด็นนี้อย่างชัดเจนไว้ภายใต้ชื่อบทความ หนังสือต้องห้าม : *วรรณกรรมกับการเซ็นเซอร์* โดยเขาได้เริ่มต้นเนื้อหาในบทนี้ไว้อย่างตรงไปตรงมา ดังนี้

> **ไม่ว่าแห่งหนใดในช่วงเวลาใดของประวัติศาสตร์** ผู้มีอำนาจล้วนหวั่นวิตกเกี่ยวกับหนังสือเสมอ พวกเขามองว่าหนังสือมีส่วนปลุกปั่นและอาจเป็นอันตรายต่อรัฐ เป็นที่รู้กันว่าเพลโตวางรากฐานความมั่นคงของรัฐในอุดมคติของเขาโดยขับกวีทุกคนออกไปจากรัฐ (Chotiudompant, 2018, 261)

ซัตเทอร์แลนด์ยกย่องผู้สร้างผลงานวรรณกรรมที่ท้าทายโทสะของผู้มีอำนาจในขณะนั้นว่าเป็น *นักเขียนผู้ยิ่งใหญ่* นำไปสู่การสร้างผลงานอันน่าจำจด แม้งานวรรณกรรมระดับมาสเตอร์พีซหลายเรื่อง จะถูกผู้มีอำนาจสั่ง “เซ็นเซอร์”กระนั้น ผลงานหลายเรื่องยังคงเป็นที่กล่าวถึงตราบปัจจุบัน

ทั้งนี้ นักเขียนบางคนใช้วิธีการอันแยบยลที่จะสื่อสารกับผู้อ่าน ผลรูปแบบงานเขียนเชิงนามธรรมหรือสัญลักษณ์ แทนการนำเสนออย่างตรงไปตรงมา อาทิ ฌ็อง ปอล ซาทร์ อัลแบร์ กามู ซิมอน เดอ โบวัวร์ ฌ็อง เชอเน นิโคไล โกกอล ฟีโอดอร์ ดอสโกเยฟกี (Chotiudompant, 2018, 266-267) หรือการที่นักเขียนและสำนักพิมพ์อังกฤษที่ฉลาดจะรู้จัก “เซ็นเซอร์ตัวเอง” เช่นเดียวกับฟอร์สเตอร์อย่างที่จอร์จ ออร์เวลล์พยายามจะตีพิมพ์เรื่อง Animal Farm ในปี 1944 เขาไม่สามารถหาสำนักพิมพ์ที่ยินดีจะตีพิมพ์งานที่เข้าข่าย “โจมตี” สหภาพโซเวียตซึ่งเป็นพันธมิตรยามสงครามของสหราชอาณาจักรได้ ซัตเทอร์แลนด์กล่าวไว้ในช่วงท้ายของเนื้อหาบทนี้ไว้อย่างกินใจว่า *“การต่อสู้กับการเซ็นเซอร์วรรณกรรมในโลกยังคงดำเนินต่อไป ดังจะเห็นข้อมูลในวารสาร Index on Censorship ที่มีฐานอยู่ในกรุงลอนดอนทุกฉบับ นี่เป็นการต่อสู้ที่ดำเนินมาอย่างต่อเนื่อง ประวัติศาสตร์วรรณกรรมแสดงให้เห็นว่าวรรณกรรมสามารถกระทำสิ่งที่ยิ่งใหญ่ได้แม้จะถูกครอบงำ ถูกจองจำด้วยโซ่ตรวน หรือถูกเนรเทศก็ตาม วรรณกรรมสามารถผงาดขึ้นจากเปลวไฟที่เผาผลาญตัวมันได้เฉกเช่นนกฟินิกซ์ นับเป็นการแก้แค้นอันรุ่งโรจน์ของจิตวิญญาณมนุษย์ที่วรรณกรรมสามารถกระทำสิ่งนี้ได้”* (Chotiudompant, 2018, 270) เป็นเรื่องน่าอัศจรรย์ไม่น้อยที่ผู้แปลได้กล่าวถึงวรรณกรรมเรื่องนี้ไว้ในบทสัมภาษณ์ “เรื่องจริงยิ่งกว่านิยาย เมื่อเราต่างใช้ชีวิตผ่านเรื่องเล่ามากกว่าเรื่องจริง” ในนิตยสารออนไลน์ A Day Bulletin เมื่อเดือนมีนาคม พ.ศ. 2562 ก่อนที่เรื่อง Animal Farm จะมาเป็นกระแสระลอกใหญ่ในช่วงไม่กี่เดือนที่ผ่านมาเมื่อผู้นำรัฐบาลไทยก็ได้แนะนำให้คนไทยอ่านหนังสือเล่มนี้ โดยได้แสดงมุมมองเกี่ยวกับประเด็นเรื่อง self-censorship ในเรื่องเล่าไว้ว่า *“...นักเขียนย่อมมีความสามารถที่จะใช้ลักษณะการเล่าเชิงสัญลักษณ์ อุปมาอุปไมย นำเสนอความซับซ้อนของการเมืองได้ จินตนาการของนักเขียนนั้นสำคัญ บางทีสิ่งที่เราเห็นในประวัติศาสตร์ การเมืองกับวรรณกรรมมีปฏิสัมพันธ์กันอยู่ตลอดเวลา วรรณกรรมต่างจากงานสารคดี นักเขียนจะนำเสนออะไรก็ได้ เช่นเรื่อง Animal Farm ที่นำสัตว์ต่าง ๆ มาเล่าเรื่อง ผู้อ่านก็เข้าใจว่าต้องการจะพูดถึงอะไร...”* (Chotiudompant, 2019) ปรากฏการณ์ดังกล่าวเป็นสิ่งแสดงให้เห็นว่าแม้ในยุคสมัยหนึ่ง วรรณกรรมบางเรื่องอาจถูกจำกัด

การเผยแพร่ด้วยบริบททางสังคมก็ดีหรือการเมืองก็ดี แต่หากวรรณกรรมเรื่องนั้นมีพลังมากพอและบริบททางสังคมหรือการเมือง ณ ขณะนั้น ตอบรับและโหยหานัยสำคัญบางอย่างตรงตามที่วรรณกรรมสื่อสาร วรรณกรรมเรื่องนั้นก็สามารถกลับมาคืนชีพอีกครั้งเพื่อ “ทำหน้าที่ของตนเอง”

เรื่องเล่า วรรณกรรม สู่งานสร้างสรรค์ในรูปแบบบทละคร ภาพยนตร์

การเกิดมีและดำรงอยู่ของเรื่องเล่า วรรณกรรม ที่พัฒนาเป็นงานสร้างสรรค์ในรูปแบบบทละคร และภาพยนตร์ ได้ถูกนำเสนอไว้อย่างน่าสนใจ บทความเรื่องจากหน้ากระดาษ : วรรณกรรมสู่แผ่นฟิลม์ โทรทัศน์ และละครเวที แสดงให้เห็นถึงจินตนาการความคิดสร้างสรรค์อันไม่หยุดนิ่งของมนุษย์ กระนั้น ซัตเทอร์แลนด์ก็ได้เริ่มต้นอย่างชวนพินิจข้อดีและข้อด้อย ของปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นว่า *“ดังที่คุณรู้ ความหมายตามตัวของคำว่า “วรรณกรรม” หมายถึงสิ่งที่มาสู่เราในรูปแบบ “ตัวอักษร” กล่าวคือเป็นสิ่งที่เขียนหรือพิมพ์ขึ้น มองผ่านสายตาและตีความโดยสมอง แต่บ่อยครั้งโดยเฉพาะในปัจจุบันวรรณกรรมส่งต่อถึงเราโดยผ่าน “สื่อกลาง” ในรูปแบบที่หลากหลายอาศัยหลายช่องทางและรับรู้โดยอวัยวะที่แตกต่างกัน โดยท้าทายความคิดผู้อ่านต่อไปว่า “ให้ลองเล่นเกมปริศนายืมเครื่องเดินทางข้ามเวลาของ เอช.จี. เวลส์ และกลับไปรับโฮเมอร์ ผู้สร้างสรรค์ Iliad มาสู่โลกปัจจุบัน เพื่อจะได้รับรู้ว่าเขาจะรู้สึกอย่างไรต่อภาพยนตร์เรื่อง Troy ที่ออกฉายในปี 2004 อันเป็นภาพยนตร์ที่มีเค้าโครงเรื่องจากมหากาพย์ที่เขารังสรรค์ขึ้น โฮเมอร์จะมองเห็นอะไรในภาพยตร์เรื่องนี้บ้าง โดยชวนให้ผู้อ่านคิดตามต่อไปว่า องค์ประกอบใดในภาพยนตร์ที่เราจะเรียกว่าเป็น “แบบโฮเมอร์” ได้บ้าง” และ “หากเราหยุดระหว่างทางเพื่อแวะไปรับเจน ออสเตน ที่ได้สร้างสรรค์เรื่อง Pride and Prejudice เธอจะรู้สึกอย่างไรต่อภาพยนตร์และละครโทรทัศน์ที่ดัดแปลงมาจากนวนิยายของเธอ เป็นเรื่องน่าปีติยินดีสำหรับเธอหรือไม่ที่งานเขียนซึ่งในอดีตจำหน่ายได้เพียงไม่กี่ร้อยเล่ม กลับ “เข้าถึง” ผู้ชมจำนวนหลายสิบล้านภายในสองศตวรรษหลังจากเธอเสียชีวิต”* (Chotiudompant, 2018, 333-334) เป็นไปได้หรือไม่ว่าเจน ออสเตน อาจรู้สึกว่าสิ่งนี้คือการละเมิดผลงานของเธอ เหล่านี้เป็นคำถามชวนขบคิดบางส่วนของซัตเทอร์แลนด์จากกรณีการวิวัฒน์ของวรรณกรรมสู่โลกการละครและภาพยนตร์

ในช่วงท้ายบทความ ซัตเทอร์แลนด์นำเสนอข้อโต้แย้งอีกหนึ่งข้อที่อาจนำมาใช้ต่อต้านการดัดแปลงได้อย่างสมเหตุสมผลจากกรณีผลงานของออสเตน เรื่อง Emma ที่ไม่ได้

พรรณนารูปลักษณ์ของตัวละครนางเอกหรือพระเอกไว้อย่างชัดเจน ซึ่งต่างจากนวนิยายเรื่องอื่น ๆ เพียงแค่บรรยายว่านางเอกของเรื่องคือ เอมมา วูดเฮาส์ มี “ดวงตาสีน้ำตาลแดงส่องประกาย” นับว่าเป็นชั้นเชิงทางศิลปะให้ผู้อ่านสร้างภาพตัวละครในแบบฉบับของตนเองได้ ทว่าเมื่อผลงานนี้ถูกดัดแปลงและนำเสนอในรูปแบบภาพยนตร์ ใบหน้าของนักแสดงฮอลลีวูดชื่อดัง กวินเนธ พัลโทรว์ ได้ปรากฏขึ้นมาแทน แม้จะเป็นใบหน้าที่งดงาม แต่นั่นไม่น่าจะใช่สิ่งที่ออสเตนต้องการ (Chotiudompant, 2018, 240) ทั้งนี้ ซัตเทอร์แลนด์ทิ้งท้ายด้วยสำนวนอิตาลีที่ว่า การแปลคือการทรยศ โดยแสดงความคิดเห็นเชิงตั้งคำถามเสริมว่าการดัดแปลงเป็นการทรยศและบิดเบือนอย่างไม่อาจหลีกเลี่ยงยิ่งกว่าการแปลหรือไม่ หรือเป็นการทำให้ดีขึ้น หรือเป็นการตีความที่ช่วยส่งเสริมให้ผู้อ่านเข้าใจตัวบท หรือเป็นการเชื้อเชิญให้ผู้อ่านกลับไปอ่านงานต้นฉบับ แน่นอนว่าการดัดแปลงทำสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ได้ แต่สิ่งที่ติดตรึงใจผู้อ่านคือคำถามที่ว่า การดัดแปลงที่ควบคู่มากับเทคโนโลยีที่เกื้อหนุนนั้นจะดำเนินต่อไปในทิศทางใด จะเกิดอะไรขึ้นในอนาคตอันใกล้หากผู้อ่านสามารถเข้าไปยัง “โลกเสมือนจริง” ของวรรณกรรมที่สนใจ โดยมีเทคโนโลยีกระตุ้นอวัยวะรับผัสสะต่าง ๆ ของเรา เมื่อเรา “หลงเข้าไปในโลกของออสเตน” ได้จริง ในฐานะผู้เล่นคงเป็นเรื่องที่น่าตื่นใจไม่น้อย

รสนิยมของผู้อ่าน การสรรอ่านที่ผ่านมาและการประเมินค่าเรื่องเล่ายุคปัจจุบัน

เมื่อซัตเทอร์แลนด์ได้นำเสนอประวัติศาสตร์แห่งการเล่าเรื่อง สู่รูปแบบงานวรรณกรรมแล้ว เขาได้เสนอแนะแนวทางการอ่านวรรณกรรมตามมุมมองของนักวรรณกรรม ตามที่เรียบเรียงไว้ในบทความ อ่านอย่างไร : *ดร.จอห์นสัน* และนำเสนอพฤติการณ์การอ่านวรรณกรรรมที่เปลี่ยนไปนับตั้งแต่ยุคพัฒนาแท่นพิมพ์สู่ยุคสมัยแห่งดิจิทัล บทความเรื่อง หนังสือสำหรับคุณ: *ผู้อ่านสาธารณะที่เปลี่ยนไป* และโลกใหม่แสนไฉไล : *ยูโทเปียและดิสโทเปีย* จะทำให้ผู้อ่านได้เข้าใจยิ่งขึ้นว่า วรรณกรรมแต่ละเรื่องในแต่ละยุคสมัยล้วนมีภารกิจในตัวเอง

อย่างไรก็ตาม ซัตเทอร์แลนด์ไม่ได้ละความสำคัญต่อวรรณกรรมเด็กซึ่งเป็นเครื่องหล่อหลอมมวลมนุษยชาติ เขาได้เรียบเรียงบทความ ภายใต้ผ้าห่ม : *วรรณกรรมกับเด็ก* ไว้เพื่อให้ผู้อ่านซึ่งจะมีลูกหลานต่อไปในกาลภายหน้าได้ตระหนักถึงความสำคัญของการส่งเสริมการเจริญเติบโตทางสติปัญญาของเด็ก ตามที่ดิกเกนส์ กวีแห่งยุคสมัย มีความเชื่อว่า

บุคลิกลักษณะของเขาในวัยผู้ใหญ่และในฐานะศิลปินนั้นหล่อหลอมขึ้นจากสิ่งที่เกิดขึ้นกับเขาก่อนจะอายุ 13 ปี (Chotiudompant, 2018, 211) โดยซัตเทอร์แลนด์ได้กล่าวถึงวรรณกรรมเยาวชนที่เป็นกรณีศึกษาอย่าง Oliver Twist เรื่องราวของเด็กชายผู้มีชีวิตอันรันทดและต้องเอาตัวรอดด้วยการเป็นหัวขโมยที่ถูกนำมาสร้างเป็นภาพยนตร์ รวมถึงนวนิยายชุดที่เป็นปรากฏการณ์อย่าง Harry Potter ที่นำพาจินตนาการในตัวบทสู่โลกภาพยนตร์ด้วยความน่าตื่นใจในเรื่องราวที่เกี่ยวกับโลกแห่งเวทมนตร์

กระนั้นซัตเทอร์แลนด์ได้ตั้งข้อสังเกตไว้ในช่วงบทท้าย ๆ เกี่ยวกับ “ปริมาณ” วรรณกรรมที่มนุษย์คนหนึ่งควรจะได้เสพทราบในหนึ่งช่วงชีวิตว่า *“มีวรรณกรรมที่ “ยิ่งใหญ่” รอให้เราอ่านมากมายเกินกว่าที่คนคนหนึ่งจะอ่านหมดในช่วงชีวิต”* กล่าวคือ ผู้อ่านไม่สามารถอ่านวรรณกรรมทุกเรื่องของ เจน ออสเตน และทุกถ้อยคำของเทนนีสันหรือดอสโตเยสกี ที่ตีพิมพ์เผยแพร่ไว้ได้ทั้งหมด เช่นเดียวกับที่ทุกคนไม่สามารถเลือกหยิบสินค้าทุกชิ้นจากชั้นวางของในซุปเปอร์มาร์เกตมาใส่รถเข็น ทั้งนี้ ปรากฏการณ์หนังสือขายดีอย่างงานของ อี. แอล. เจมส์ เรื่อง Fifty Shades of Grey ที่มียอดจำหน่ายกว่าสิบล้านเล่ม อันเป็นนวนิยายที่มาจากการเปิดตัวในรูปแบบวรรณกรรม แฟนฟิก ในโลกออนไลน์สำหรับผู้อ่านในออสเตรเลีย หรือ จินตนิยายชุด Harry Potter ของ เจ. เค. โรลลิง จนเกิดกระแสการแต่งตัวเป็นพ่อมดแม่มดเข้าคิวซื้อข้ามคืน ก็ชวนให้กังวลใจว่าวรรณกรรมอันควรค่าแก่การได้เสพ จะไม่ได้ทำหน้าที่ของตนเองหรือไม่ ถ้าคนอ่านสนใจวรรณกรรมเฉพาะที่ตนเลือกจะสนใจ ซัตเทอร์แลนด์ได้สรุปไว้ว่า *“หากคนที่เปิดใจกว้างจะมองเห็น “วรรณกรรม” ในบทเพลงยอดนิยม เช่นเดียวกับบทกวีในงานเขียนเล่มบาง ๆ ของเวิดส์เวิร์ธและโคลริดจ์ ในปี 1802 กล่าวอีกอย่างได้ว่า จงมองให้ดี แล้วจะเห็น ไข่มุกในตม”* (Chotiudompant, 2018, 400-401) ราวกับจะสื่อสารถึงผู้อ่านว่าขอจงสรรหาและเลือกอ่านวรรณกรรมอันเป็นมุกที่อยู่ในตม เพื่อประดับความรู้ของคุณ

การประเมินค่าวรรณกรรมในแง่ของ “คุณค่า” ในเชิงอุดมคติ ส่งผลให้มีการตัดสินรางวัลด้านวรรณกรรมจากหลายองค์กร ในที่นี้ซัตเทอร์แลนด์ได้ให้ข้อมูลรางวัลวรรณกรรมที่เป็นสากลและเป็นที่ยอมรับ ได้แก่ *รางวัลโนเบลสาขาวรรณกรรม* ที่เริ่มจัดตั้งขึ้นเมื่อปี 1901 ในที่นี้จะขอละถึงที่มาของการก่อตั้งซึ่งซัตเทอร์แลนด์ได้นำเสนอรายละเอียดไว้ แต่จะกล่าวถึงหน้าที่ของรางวัลนี้ที่มีผลด้านการ “ลดทอนนัยของการแบ่งภูมิภาค” ที่มีต่อวรรณกรรม ทำให้เห็นว่าวรรณกรรมเป็นผลงานของโลก ไม่ใช่ของชนชาติใดชนชาติหนึ่ง เกณฑ์สำคัญคือมอบให้แก่นักเขียนผู้สร้าง “ผลงานดีเด่นที่สุดในทิศทางอันเป็นอุดมคติ”

รางวัลกงกูร ของฝรั่งเศส ก่อตั้งในปี 1903 *รางวัลหนังสือแห่งชาติ* ของสหรัฐอเมริกา ซึ่งเรียกขานว่าเป็น “ออสการ์แห่งโลกวรณกรรม” เริ่มขึ้นในปี 1936 ต่อมา ตามด้วยรางวัลบุ๊คเกอร์ ของอังกฤษ ที่เริ่มขึ้นในปี 1969 ซึ่งได้รับการยอมรับในฐานะ “รางวัลกงกูร์ของอังกฤษ” (Chotiudompant, 2018, 408-409)

จากปรากฏการณ์พฤติกรรมการอ่านและการประเมินค่าวรรณกรรมดังกล่าว ซัตเทอร์แลนด์ได้สรุปท้ายไว้ว่า *“...ปัจจุบันบริบทของวรรณกรรมไม่ได้มีลักษณะเป็นคำสั่งจากบนลงล่าง ทว่าปรับปรนเป็นรูปแบบล่างขึ้นบน ... กลุ่มผู้อ่านช่วยให้วงการการอ่านคึกคัก หากไม่มีการอ่าน โลกวรรณกรรมก็คงสูญสลาย...”* (Chotiudompant, 2018, 411)

ในบทความส่งท้าย เรื่อง วรรณกรรมในช่วงชีวิตของคุณ และหลังจากนั้น ได้เปิดประเด็นไว้ว่า “หนังสือ” ที่ตีพิมพ์ อันเป็นสิ่งของทางกายภาพที่เกิดจากกระดาษ ตัวพิมพ์ หมึก และกระดาษแข็ง อยู่คู่กับเรามาเป็นเวลา 500 ปีแล้ว หนังสือได้รับใช้วรรณกรรมมาอย่างมหัศจรรย์ ได้ห่อหุ้มวรรณกรรมในรูปแบบที่ราคาย่อมเยา บางครั้งก็สวยงาม และช่วยค้ำจุนการอ่านของมวลชน สิ่งประดิษฐ์อื่นน้อยประเภทที่จะมีอายุยืนยาวกว่านี้ (Chotiudompant, 2018, 413) หนังสืออาจใกล้สิ้นอายุขัยแล้วก็เป็นได้ ซึ่งซัตเทอร์แลนด์กล่าวไว้ว่าจุดหักเหเกิดขึ้นไม่นานมานี้ เมื่อสิ่งที่เรียกว่า e-book เกิดขึ้นมาในช่วงทศวรรษที่สองของศตวรรษที่ 21 นวัตกรรมที่เผยแพร่และจำหน่ายสำหรับอ่านบนแท็บเล็ตขนาดเหมาะมือนั้นดูเหมือนหนังสือจริงอย่างน่าอัศจรรย์ ความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นถือเป็นทางเลือกของผู้อ่านว่าจะเลือกรับสารช่องทางใด ทั้งนี้ผู้แปลเคยได้แสดงทรรศนะในประเด็นคำถามที่ว่าหนังสือ จะถูกแทนที่ด้วย e-book หรือไม่? ไว้อย่างน่าสนใจว่า *“อย่าไปมองว่าสื่อใหม่จะมาแทนทั้งหมด สิ่งที่เราจะเห็นในอนาคตคือความหลากหลายของแพลตฟอร์ม มันยังมีการดีเบตอยู่เลยว่า e-book จะมาแทนหนังสือเล่มหรือเปล่า แต่ผมก็เห็นหลายคนยังถือหนังสือเล่มอยู่ ก็ไม่ได้หายไปเลย มันยังมีความต้องการอยากจับกระดาษ อยากสัมผัสตัวหน้ากระดาษอยู่”* (Chotiudompant, 2019)

เช่นนี้แล้ว เมื่อว่ากันด้วยเรื่อง วรรณกรรมศึกษา ซัตเทอร์แลนด์ชวนให้ผู้อ่านพิจารณาสิ่งที่สำคัญกว่าการวิตกว่า e-book จะมาแทนที่หนังสือโดยสิ้นเชิงหรือไม่ในยุคที่เทคโนโลยีรุดหน้าอย่างรวดเร็ว นั่นคือ ในฐานะผู้อ่านวรรณกรรมควรจะทุ่มเทเวลาที่มีอยู่อย่างจำกัดในช่วงชีวิตของเราอย่างไร ให้สามารถเสพรับวรรณกรรมชั้นดีได้มากที่สุด ปัจจุบันมีการคำนวณว่าในช่วงชีวิตวัยเรียนของคนหนึ่งคนจะได้อ่านวรรณกรรมประมาณ 50 เล่ม

และคนที่เรียนวรรณกรรมในระดับมหาวิทยาลัยจะได้อ่านมากขึ้นอีกประมาณ 300 เล่ม ถ้าเป็นเช่นนี้คนส่วนใหญ่น่าจะเสพวรรณกรรมได้ไม่เกิน 1,000 เล่ม ตลอดช่วงชีวิตที่เป็นผู้ใหญ่ (Chotiudompant, 2018: 415) เพราะแม้ว่าในบรรณพิภพจะได้กำหนดรายนามวรรณกรรมชั้นดี หรือวรรณกรรมกระแสหลัก ให้เป็นทางเลือกเชิงอุดมคติสำหรับผู้อ่าน แต่ก็ปฏิเสธไม่ได้ว่าเรื่องเล่าที่ไม่ได้จัดอยู่ในวรรณกรรมประเภทดังกล่าว เช่น วรรณกรรมแฟนฟิก หรือวรรณกรรมสำเริงอารมณ์ ล้วนเป็นทางเลือกสำหรับผู้อ่านทั้งสิ้น และเหมือนความนิยมจะขยายวงกว้างขึ้นไม่น้อย เพราะซัตเทอร์แลนด์แสดงข้อเท็จจริงประกอบการวิพากษ์ด้วยมุมมองส่วนตัวว่าแฟนฟิกคือการกำเนิดและเติบโตควบคู่กันของนักเขียนและนักอ่าน จัดได้ว่าการสร้างสรรค์วรรณกรรมแฟนฟิกเป็นงานสังสรรค์ที่ทุกคนต่างเข้าร่วม แฟนฟิกไม่ใช่สินค้า ไม่ได้มีผลทางการค้าหรือวิชาชีพ ทว่าแฟนฟิกเป็นเหมือนบทสนทนาเชิงวรรณกรรม ซึ่งอาจเป็นช่องทางหนึ่งที่จะทำให้วรรณกรรมกระแสหลักกลับมาเป็นที่พูดถึงในมิติที่ต่างออกไปในวงสนทนาวรรณกรรมรูปแบบใหม่ที่เกิดและกำลังเติบโตขึ้น

ซัตเทอร์แลนด์ได้แสดงความห่วงใยต่อมนุษยชาติรุ่นหลัง ในประเด็นการขาดทักษะการประมวลกองข้อมูลมหาศาลอันหมายถึง วรรณกรรมที่มีอยู่ในบรรณพิภพของเราเพื่ออ่านและศึกษาให้ก่อเกิดเป็นความงอกงามทางความรู้ที่แท้จริง เพราะวรรณกรรมชั้นดีซึ่งเป็นผลผลิตจากการสร้างสรรค์อันน่ามหัศจรรย์ของจิตใจมนุษย์ควรได้ทำหน้าที่ประเทืองปัญญาและอยู่คู่มนุษยชาติต่อไปจากรุ่นสู่รุ่น

บทสรุป

ผลงาน A Little History of Literature ของ ศาสตราจารย์จอห์น ซัตเทอร์แลนด์ ได้นำเสนอประวัติศาสตร์และพัฒนาการการสร้างสรรค์งานวรรณกรรมของนักเขียน นักประพันธ์ หรือกวีไปพร้อมกับวิเคราะห์วิพากษ์ผลงานแห่งยุคสมัยเชื่อมโยงกับทฤษฎีด้านวรรณกรรมศึกษา ตลอดจนวิพากษ์รสนิยมการอ่าน บริบททางสังคม การเมืองในยุคสมัยนั้น ที่ส่งผลต่อการเติบโตและปรับปรนรูปแบบวรรณกรรมไปในทิศทางเชิงอุดมคติของนักเขียนบางส่วน ในขณะที่นักเขียนส่วนหนึ่งยังคงแบบแผนและอัตลักษณ์ในงานของตน

การบังเกิด ดำรงอยู่ และงอกงามของวรรณกรรมดำเนินไปด้วยหลายปัจจัย อาทิ รสนิยมของนักเขียนและนักอ่าน วัฒนธรรม สังคม การเมือง ตามพลวัตของโลกที่เปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ บทความทั้งสี่สิบบทของของซัตเทอร์แลนด์มีแนวทางเฉพาะตัว แสดงให้เห็นถึงการอ่านวรรณกรรมที่ใช้บริบทสังคมและวัฒนธรรมเข้ามาประกอบการอธิบายอย่างมีนัยสำคัญ

นอกจากนี้ ซัตเทอร์แลนด์กล่าวถึงช่องทางการเสพรับวรรณกรรมในปัจจุบันที่วิวัฒน์ไปตามความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี ส่งผลให้บรรณพิภพมีพื้นที่บรรจุเพื่อจัดเก็บวรรณกรรมได้อย่างไม่มีที่สิ้นสุดในสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ผู้อ่านสามารถพกพาและเปิดอ่านได้ตลอดเวลาตราบที่มีอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์พร้อมด้วยสัญญาณอินเทอร์เน็ต พร้อมกับมีนักเขียนหน้าใหม่เข้ามาโลดแล่นในพื้นที่ดังกล่าวอยู่เนือง ๆ จึงเกิดการวิพากษ์วิจารณ์เชิงกังวลว่าปรากฏการณ์ดังกล่าวจะทำให้วรรณกรรมในรูปแบบรูปเล่มหนังสือพลอยสิ้นสูญไปหรือไม่ ทว่าประเด็นนี้นับว่าเป็นประเด็นรอง โดยซัตเทอร์แลนด์เสนอประเด็นหลักอันชวนขบคิดว่า ในยุคสมัยที่ฐานข้อมูลด้านวรรณกรรมมีขนาดกองมหึมา แล้ววรรณกรรมคัดสรรแต่ละเรื่องอันเป็นผลงานของนักเขียนแห่งยุคสมัยที่ผู้เขียนกล่าวถึงจะสิ้นสูญไปหรือไม่ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับการสรรหาและเลือกอ่านของผู้อ่านทุกคนในยุคสมัยนี้

References

Chotiudompant, S.Trans. (2018) . **Wannakam: Prawatsat rueng-lao heang Chintanakan**. (In Thai) [Literature: Historical Stories of Imagination]. Bangkok: Bookscape.

Chotiudompant, S. (2019, March 30). **Personal interview**.

Sutherland, J. (2013). **A Little History of Literature (Wannakam: Prawatsat rueng-lao heang Chintanakan**. (In Thai) Chotiudompant,S. Trans.). Bangkok: Bookscape.